

روایتی از تلاش گروه جهادی «مبلغین معراج» از تأسیس هیئت تا بردن مددجویان زندان و کیل آباد به زیارت

دلتنگی برای حرم، پشت میله‌ها

تولیت آستان قدس رضوی تأیید کرد

توسعه پژوهش متناسب با نیازهای جامعه

مراسم گرامی‌داشت هفته پژوهش و روز وحدت حوزه و دانشگاه با حضور تولیت آستان قدس رضوی برگزار و از پژوهشگران برتر این آستان مقدس قدردانی و تجلیل شد. به گزارش آستان‌نیوز، حجت‌الاسلام والمسلمین احمد مروی در این مراسم که با حضور مسئولان و دست‌اندرکاران بخش‌های علمی، فرهنگی و انتشاراتی آستان قدس رضوی در تالار قدس حرم مطهر رضوی برگزار شد، با بیان اینکه جامعه شیعی باید نماد علم، دانش، معرفت و ادب باشد، از خدمات تولیت فقید این آستان مقدس قدردانی کرد و گفت: قدرشناسی...

محمدحسین نیکبخت/خبرگزاری تسنیم



نگاهی به تاریخ فعالیت‌های سازمانی و غیرسازمانی یک اداره قدیمی در مشهدالرضا ﷺ

باشگاه کتاب‌خوانی در گمرک مشهد

فضای سبز در منطقه ارگ مشهد و زمین‌های اطراف گمرک، برخی معتقدند درخت‌های چنار سر به فلک کشیده باغ ملی در خیابان ارگ شهر مشهد، یادگاری همین جناب لלו و البته حضور اداره گمرک در این منطقه است. از سوی دیگر، با همکاری تعدادی از ایرانی‌های مشغول به کار در گمرک، سنگ بنای یک کتابخانه بزرگ در مشهد گذاشته شد که به آن «کتابخانه گمرک» می‌گفتند؛ این کتابخانه در سال ۱۳۱۳ خورشیدی و با گذشت حدود دو دهه از فعالیت آن، طبق گزارش مکتب شاپور، بیش از ۲هزار و ۶۰۰ جلد کتاب داشت که فقط ۴۰۰ جلد آن به زبان فارسی و بقیه به زبان‌های خارجی بود. افزون بر این، کتابخانه گمرک اشتراک بسیاری از مجلات علمی اروپا را هم داشت و به همین دلیل باید آن را نخستین کتابخانه‌ای در مشهد بدانیم که

دردسرهایی هم داشت؛ اینکه هجمه ترکمانان و دیگر اقوام مهاجم، بیشتر از سوی شرق بود و گمرک با توجه به نقش ذاتی‌اش در فعالیت‌های تجاری و قرار داشتن محموله‌های مختلف بازرگانی در انبارهای آن، لقمه‌ای چرب و شیرین برای راهزنان محسوب می‌شد. این بود که تقریباً مقارن استخدام کارشناسان بلژیکی برای گمرک توسط امین‌الدوله، صدراعظم مظفرالدین‌شاه در سال ۱۲۷۶ خورشیدی، مکان ساختمان گمرک مشهد هم به نزدیکی ارگ حکومتی منتقل شد تا هم فضای بیشتری برای فعالیت داشته باشد و هم بتواند از امنیت ناشی از همجواری با ارگ و محل زندگی والی خراسان استفاده کند.

■ **شکل گرفتن فعالیت‌های فوق‌برنامه**
سال ۱۲۷۸ خورشیدی بود که شاه قاجار، امتیاز



این حجم از اطلاعات بین‌المللی را به مراجعانش عرضه می‌کرد. جالب اینجاست که مسئولان این کتابخانه، با جمع‌آوری دائمی اعانه از کارمندان گمرک و دیگر ادارات مستقر در اطراف ارگ مشهد، بر تعداد منابع اضافه می‌کردند و کتابخانه را گسترش می‌دادند و نوعی باشگاه کتاب‌خوانی را در مشهد راه انداخته بودند. می‌توان این اقدام اداره گمرک را بخشی از تاریخ فعالیت‌های عام‌المنفعه و غیرسازمانی این اداره محسوب کرد؛ بخشی غیرسازمانی اما مؤثر که می‌تواند الگویی همیشگی برای فعالیت‌های فرهنگی و عام‌المنفعه در کشور باشد.

بهربرداری از گمرکات ایران را به روسیه تزاری واگذار کرد و بلژیکی‌ها هم در مقام خود ابقا شدند. با پیروزی انقلاب مشروطه، گمرک باز هم در دست روس‌ها باقی ماند. در سال ۱۲۸۸ خورشیدی، یعنی پس از فتح تهران توسط مشروطه‌خواهان، یک بلژیکی به نام موسیو للو، اداره گمرکات خراسان را به دست گرفت و در شهر مشهد مستقر شد. حضور جناب موسیو علاوه بر انتظام امور گمرکی که تا پیش از آن به دلیل ناامنی دچار هرج و مرج شده بود، چند فایده دیگر هم برای اهالی مشهد داشت. للو آدمی ظریف‌الطبع و عاشق گل و گیاه بود. به همین دلیل شروع کرد به انتظام دادن

■ **محمدحسین نیکبخت**
سابقه گمرک در ایران باید چیزی حدود ۲هزار سال باشد. تجارب اداری گمرک در تاریخ ایران باستان، با تغییراتی به ایران دوره اسلامی هم وارد شد و هر ایالت با دایر کردن مرکزی برای نظارت بر تجارت منطقه، معمولاً با سیاست واحد حکومتی، به مدیریت واردات و صادرات می‌پرداخت. به همین دلیل، باید شهر مشهد را از همان دورانی که صاحب موقعیت سیاسی شد، صاحب دم و دستگاه گمرک بدانیم؛ حالا با نام دیگری هم باشد، توفیری ندارد و به هر نحو مشهد صاحب این ساختار اداری بوده است. از آنجا که این شهر علاوه بر قرار گرفتن در مرکز ایالت خراسان، محل آمد و شد زائران از نواحی دیگر و کشورهای مختلف دور و نزدیک بود، تقریباً از اواسط دوره صفویه و با رونق عمرانی مشهد، فعالیت گمرک هم در آن شدت گرفت. آنچه موجب شد گمرک مشهد فعالیت خود را گسترش دهد و از سوی مقامات حکومتی جدی گرفته شود، جدایی بخش‌های گسترده‌ای از خاک ایران و نزدیک شدن این شهر به مرزهای بین‌المللی بود. بر اساس قرارداد پاریس، هرات و افغانستان از ایران جدا شد و طبق عهدنامه آخال، اراضی آن سوی رود اترک و به همین دلیل مشهد، مرکز ایالت خراسان به مرزها بسیار نزدیک‌تر شد و بر همین اساس، اداره گمرکات مشهد فعالیت خود را گسترش داد.

■ **نخستین ساختمان گمرک کجا بود؟**
تا جایی که قابل شناسایی است، باید قدیمی‌ترین ساختمان گمرک شهر مشهد را کاروانسرای عباسقلی‌خان، واقع در پایین خیابان بدانیم. این کاروانسرا در نیمه دوم دوران سلطنت ناصرالدین‌شاه به عنوان ساختمان گمرک تعیین گردید. دلیل این انتخاب، احتمالاً حجم بالای مبادلات تجاری شهر مشهد با مرزهای شمال شرقی و شرق کشور بوده است؛ شهرهایی مانند مرو یا هرات که در این زمان از محدوده جغرافیای سیاسی ایران خارج شده بودند. از طرفی بیشتر کاروانسراهای فعال تجاری مشهد، در شرق شهر یعنی محلات عیدگاه و پایین‌خیابان واقع بود و استقرار اداره گمرک در آن ناحیه می‌توانست به آسان شدن فعالیت‌ها کمک کند. با این حال، این انتخاب،



ویژه فرهنگ و معارف رضوی
سال اول | ویژه نامه ۲۲۹ |

تکته‌های ناب/ آیت‌الله بهجت

غیب‌گویی
خاصیت
قرآن است
۲

منبر / حجت الاسلام مهدی نخلوی

راه خروج از سرای فریب
۳

یادداشت/ امیر خداداد همدانی

ظرفیت‌های فناوریانه
آستان قدس رضوی
۲

در مراسم رونمایی کتاب «علم دینی» مطرح شد

لازمه تمدن نوین
استفاده از علم دینی است
۳

کوتاه‌نوشت

ماکت سقاخانه
۲

«فتحعلی خان صاحب دیوان» در موزه ملی ملک



نگاره «میرزا فتحعلی‌خان صاحب دیوان» از دولتمردان دوره قاجار و واقفان آستان قدس رضوی در مؤسسه کتابخانه و موزه ملی ملک در معرض دید عموم علاقه‌مندان قرار دارد. به گزارش آستان‌نیوز، این نگاره ارزشمند با موضوع فیگور انسانی و تکنیک آبرنگ در زمینه نخودی رنگ با ابعاد ۲۹/۲ در ۱۹/۷ سانتیمتر در دوره قاجار خلق شده است و از جمله آثار اهدایی زنده‌یاد بانو عزتملک ملک به کتابخانه و موزه ملی ملک به شمار می‌رود. مرحوم فتحعلی‌خان صاحب دیوان (۱۳۱۴- ۱۲۳۶هجری قمری) فرزند علی‌اکبرخان قوام‌الملک شیرازی و یکی از رجال مشهور سیاسی عصر قاجار به شمار می‌رود که در دوره ناصری از سال ۱۳۰۸ تا ۱۳۱۰ه‍.ق حاکم خراسان و متولی آستان قدس رضوی بود.

او رقباتی از جمله مزرعه انابد کاشمر را در سال ۱۳۱۰ه‍.ق بر حرم مطهر حضرت رضا(ع) وقف کرد که وقف‌نامه‌اش به نام «وقف‌نامه سوم شعبان» معروف است؛ چراکه بر پایه این وقف‌نامه، مراسم جشنی در روز میلاد امام حسین(ع) در حرم مطهر رضوی برگزار می‌شود.

بانو عزتملک ملک نیز دختر بزرگ حاج‌حسین آقاملک؛ بنیان‌گذار و واقف کتابخانه و موزه ملی ملک است که راه پدرش را در جمع‌آوری آثار تاریخی و هنری ایران زمین ادامه داد و مجموعه‌ای ارزشمند از این آثار را به گنجینه ملک اهدا کرد. این نفایس در تالار اختصاصی آثار اهدایی این بانوی نیک‌اندیش در موزه ملی ملک در معرض نمایش قرار دارد.

فیلم‌مکت زندقه

با خودمان نجنگیم!

رقیه توسلی | طبق معمول با دایره‌دمبک و بلندگویش، سررسیده. اینکه با احتساب این همه کوی و کوچه‌چطور هی نوبت‌راسته ما می‌شود را نمی‌دانم، فقط می‌دانم آقای نوازنده باز هم آمده. نشست‌هام پای تلفن و همکارم دارد می‌نالد از گرانی، از بیماری، از خانه‌ای که ندارند، از چندرغازی که پایان ماه باید بگذارد کف دست صاحبخانه، از دختر و پسرش که بزرگ شده‌اند و درآمدش هزینه‌های زندگی‌شان را پوشش نمی‌دهد و... که یکهو وسط آه و فغانی که به پا کرده، می‌زند زیر خنده و می‌گوید: ایول!

چه ساز دلش کوکه این مشت‌ی؟ می‌شنوی چی می‌گه؟گوش تیز می‌کنم. ماه‌هاست که می‌آید و می‌خواند. اشتباه اگر نکنم قبل پاییز بود نوی موج آخر کرونا که پایش باز شد به خیابان ما. عادتش این است که وسط خواندن، دیگر نخواند و فقط جمله بگوید. کوتا، این دو تا جمله هم اختصاصی مال ایشان است که با آن صدای خشد‌دار درویشی‌اش هر روز تکرار می‌کند: «با خودمان نجنگیم... غم‌ها همیشه هستن». در این موقعیت به هر چیزی فکر می‌کردم جز اینکه جناب نوازنده زیر پنجره، به

دادم برسد، که نیاز نباشد دیگر برای آرام کردن همکارم، دست به دامن فلسفه و روان‌شناسی بشوم. صدا که دور می‌شود، همکارم می‌گوید: چه اشکالی دارد؟ می‌خوام اجازه بدم «امیر» عصرها برود شاگردی مغازه. طفلک پسرچانم یک ساله که پیله کرده مامان بذار یه حرفه‌ای هنری چیزی یاد بگیرم فرداروزی به دردم بخوره. بعدم می‌فرستمش طلასازی. خودشم خیلی علاقه داره. دیگه بزرگ شده باید یک کم سرد و گرم روزگارُ بچشه. کار عار نیست که. فوقش کارگری، شیک نباشه، خب نباشه...

سؤال
جزو کدام دسته‌ایم؛ آن‌ها که استخوان لای زخم‌اند؟ یا آنان که به زنان سرپرست خانوار انرژی می‌دهند که از پا نیفتند و در حقشان خواهر برادری می‌کنند؟ مثل همین خواننده دوره‌گرد که از وقتی شناختیمش، ساز ناکوک نزده است.

سحقاق
پیامبر(ص) می‌فرمایند: کسی که برای اداره معیشت خانواده‌اش تلاش می‌کند، مانند کسی است که در راه خدا جهاد می‌کند.

منبرمجازی

۶ توقع امام رضا ﷺ از ما



حجت‌الاسلام رفیعی | امام رضا(ع) به حضرت عبدالعظیم(ع) فرمود: من از شما انتظاراتی دارم و هر کس می‌خواهد به من نزدیک شود راهش همین است... اول: «ان لایجعلوا للشیطان سبیلاً»... نگذارید شیطان بر شما مسلط شود. راه برای نفوذ شیطان برای خودتان باز نکنید. شیطان در هر کسی به نوعی نفوذ می‌کند؛ مثلاً پیرمرد ۹۰ساله را نمی‌گوید به نامحرم نگاه کن، به خانم چادری متدین نمی‌گوید: مرتکب فحشا شو؛ به او می‌گوید: روضه تمام شد غیبت کن.

بنده خدایی با کسی دعواپیش شد: فحش داد، پیش امام صادق(ع) آمد. امام فرمود: «لیس هذا من فعالی»... من دوست ندارم شیعه من فحش بده.

دوم: «مُرهم بالصدق والحدیث»... بگو دروغ نگویند... صداقت خیلی مهم است. روایت داریم به کسی می‌خواهی نمره بدهی به نمازش نگاه نکن، ببین راستگو هست یا خیر. آیه قرآن است: «من المؤمنین رجال صدقوا ما عاهدواالله» به خصوص اگر مسئولان به مردم دروغ بگویند. حالا یک وقت من و شما دروغ می‌گوییم بد است ولی بدترین دروغ این است که یک مسئول دروغ بگوید. یکی از ضربه‌های مهمی که در جامعه می‌خوریم از «دروغ‌گویی» است و امیرالمؤمنین(ع) فرمود: حتی به شوخی هم دروغ نگویند.

سوم: «و اداء الامانه» حضرت به عبدالعظیم فرمود: به شیعیان من بگویید امتدادر باشند. خون شهدا امانت است. حدود ۳۰۰هزار نفر آمار شهدای کشور ماست. من در فرودگاه تهران ایستاده بودم خانم جوانی جلو آمد و گفت: آقای رفیعی! سه ساله بوم بابام شهید شد، الان هم دخترم سه سالش است، باباش در سوریه شهید شد. اصلاً هم ناراحت نیستم اما ناراحت می‌شوم اگر مردم به خون این شهدا خیانت کنند... یعنی همان چیزی که امروز آمریکایی‌ها می‌خواهند... با پول نفت دنیا را شلوغ کرده‌اند، می‌خواهند این انقلاب و نظام را از بین ببرند.

چهارم: «مرهم بالسکوت و ترک الجدل». با هم منازعه نکنید، سکوت کنید؛ الان بسیاری از بحث‌های سیاسی، توهین است. جسارت است. گاهی موجب گناه می‌شود.

پنجم: «واقبال بعضهم علی بعض». به شیعیان بگویید: به هم رو بیاورید و به هم رسیدگی کنید.

ششم: «ولایشتغلوا انفسهم بتمزیق بعضهم بعضاً»... همدیگر را تخریب نکنید. همدیگر را تمزیق نکنید... یعنی هم را نکوبید و به هم ضربه نزنید.